

اقسام دلالت از حیث شمول در علم اصول فقه و بلاغت

صدیقه حاتمی

راضیه امینی

سرشناسه:	حاتمی، صدیقه، ۱۳۶۶-
عنوان و نام پدیدآور:	اقسام دلالت از حیث شمول در علم اصول فقه و بلاغت / صدیقه حاتمی، راضیه امینی.
مشخصات نشر:	اصفهان: کتابنامه نجف، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	۱۷۶ ص.
شابک:	978-600-96673-7-6
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا.
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۱۶۷]-۱۷۶.
موضوع:	مباحث الفاظ
موضوع:	Semantics (Islamic law)
شناسه افزوده:	امینی، راضیه، ۱۳۶۶ -
رده‌بندی - سره:	۱۳۹۵ الف ۷ ح ۲ / ۱۶۵ BP
رده‌بندی دی‌سی:	۲۹۷/۳۱
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۴۴۱۱۵۸

- نام کتاب: اقسام دلالت از حیث شمول در علم اصول فقه و بلاغت
- مؤلف: صدیقه حاتمی، راضیه امینی
- صفحه‌آرا: عباسعلی ربانی
- نوبت چاپ و سال انتشار: چاپ اول - ۱۳۹۵
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- ناشر: کتابنامه نجف
- چاپ و صحافی: نگار اصفهان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۶۷۳-۷-۶

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مرکز فروش: اصفهان، میدان آزادی، خیابان هزار جریب، فروشگاه کتاب جهاد دانشگاهی اصفهان

تلفن: ۰۳۱-۳۷۹۳۲۰۸۶

تماس با ناشر: ۰۹۱۳۱۱۵۰۶۱۸

پست الکترونیکی: rezanajafi84@yahoo.com

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۷
فصل اول: کلیات و تعاریف.....	۹
۱-۱- دلالت در لغت و اصطلاح.....	۱۱
۱-۱-۱- دلالت در لغت.....	۱۱
۱-۱-۲- دلالت در اصطلاح.....	۱۱
۲-۱- اصول فقه در لغت و اصطلاح.....	۱۲
۲-۱-۱- اصول فقه در لغت.....	۱۳
۲-۲-۱- اصول فقه در اصطلاح.....	۱۳
۳-۱- ارتباط میان دلالت و علم اصول.....	۱۴
۴-۱- بلاغت در لغت و اصطلاح.....	۱۵
۴-۱-۱- بلاغت در لغت.....	۱۵
۴-۲-۱- بلاغت در اصطلاح.....	۱۶
۵-۱- بحث بلاغی نزد اصولیان.....	۱۶

فصل دوم: معناشناسی	۱۹
۱-۲- مقدمه	۲۱
۲-۲- هرمنوتیک در لغت و اصطلاح	۲۲
۱-۲-۲- معنای لغوی	۲۲
۲-۲-۲- معنای اصطلاحی	۲۳
۳-۲- دره‌ها، علم هرمنوتیک	۲۴
۴-۲- رکن اصلی در هرمنوتیک	۲۴
۵-۲- مفهوم و اقسام قصد و نیت	۲۶
۱-۵-۲- قصد روان‌شناختی قصد بدیدرشناختی	۲۶
۲-۵-۲- قصد معنایی، قصد مقوله‌ای و قصد انگیزشی	۲۸
۳-۵-۲- قصد واقعی و قصد فرضی	۲۸
۴-۵-۲- قصد درونی و قصد بیرونی	۲۹
۵-۵-۲- قصد واقعی و قصد ظاهری	۲۹
۶-۵-۲- قصد استعمالی و قصد جدی	۳۱
۶-۲- تمایزات هرمنوتیک پیشامدرن از هرمنوتیک مدرن	۳۱
۷-۲- بررسی کیفیت ارتباط هرمنوتیک پیشامدرن با مباحث اصول فقه	۳۳
۱-۷-۲- شباهت هرمنوتیک پیشامدرن و مباحث اصول فقه	۳۳
۲-۷-۲- تمایز هرمنوتیک پیشامدرن با اصول فقه	۳۴
۸-۲- قصدی‌گرایی نزد عالمان اصول	۳۸

۴۵	فصل سوم: دلالت‌های عام و خاص
۴۷	۱-۳- مقدمه
۴۸	۲-۳- ماهیت عام
۴۸	۱-۲-۳- عام در لغت
۴۸	۲-۲-۳- عام در اصطلاح
۵۰	۳-۳- لفظ عام از حیث دلالت الفاظ
۵۱	۱-۳-۳- مدار عام در ترکیب
۵۳	۴-۳- وقوع عموم در معانی
۵۷	۵-۳- عام در افعال و اشیاء
۶۱	۶-۳- عام از حیث شمول افراد
۶۹	۷-۳- صیغ عموم و آرای علما درباره آن
۷۳	۸-۳- اقسام صیغ عموم
۷۸	۹-۳- از حیث ذاتی یا عرضی بودن دلالت
۹۵	۱۰-۳- تخصیص عام
۹۸	۱-۱۰-۳- قرائن تخصیص
۹۸	۱-۱۰-۳-۱- قرائن غیرلفظی
۱۰۱	۱-۱۰-۳-۲- قرائن لفظی
۱۰۵	۱-۱۰-۳-۳- استثناء
۱۱۴	۱-۱۰-۳-۴- استثناء پس از جملات معطوف به یکدیگر
۱۱۸	۱۱-۳- عموم لفظ و خصوص سبب

۶ / اقسام دلالت از حیث شمول در علم اصول فقه و بلاغت

۱۲۲	۱۲-۳- صیغه‌های خطاب و اسالیب آن میان عموم و خصوص
۱۲۵	۱-۱۲-۳- داخل شدن متکلم در عموم خطاب
۱۲۶	۲-۱۲-۳- تعمیم عام به معنای مدح و ذم
۱۲۷	۳-۱۲-۳- نکره معاده (اعاده لفظ نکره)
۱۲۸	۴-۲-۳- عطف بر عام
۱۳۱	۱۳-۳- مباحث لفظ خاص
۱۳۱	۱-۱۳-۳- ماهیت خاص
۱۳۵	۲-۱۳-۳- دلالت خاص
۱۳۹	۳-۱۳-۳- انواع خاص
۱۳۹	۱-۳-۱۳-۳- مطلق و مقید
۱۳۹	الف) مطلق و مقید در لغت
۱۴۱	ب) تفاوت میان عام و مطلق
۱۴۴	ج) حمل مطلق بر مقید
۱۴۸	۲-۳-۱۳-۳- صیغ تکلیف
۱۵۰	الف) صیغه امر
۱۵۱	ب) دلالت صیغه امر
۱۵۶	ج) دلالت امر پس از منع
۱۵۹	خلاصه و نتیجه
۱۶۷	منابع

عالمان علم اصول دلالت لفظ از حیث شمول افرادش را در سه دسته گنجانده‌اند: عام، خاص و مشترک؛ چرا که به واژه یا برای یک مدلول وضع شده است یا افراد بسیار ولی محدود و مشخص که در این صورت دلالت خاص دارد، یا برای مدلول متعدد و غیر محصور وضع شده است و دربرگیرنده همه افرادی است که صلاحیت گنجانده شدن در ذیل آن مفهوم را دارند، در این صورت دلالت عام است و یا اینکه معنای متعدد دارد و می‌تواند هر یک از خاص و عام را دربرگیرد که در این صورت دلالت بر مشترک می‌کند.

این تقسیم‌بندی و مسائل مرتبط با آن‌ها همان‌طور که در علم اصول مورد بحث قرار گرفته است، بر مسائل مطرح در علم بلاغت نیز می‌باشد. و هر علم از زاویه دید خود به این مباحث پرداخته است و تحلیل‌ها و تقسیم‌بندی‌های خاص خود را ارائه داده‌اند.

هدف هر دو علم کشف معنا و پرداختن به مسائل مربوط به آن است، اما نگاه هر یک متفاوت با دیگری است چرا که علما بلاغت این مباحث را با محوریت بخشیدن به زیبایی و عاطفه در متن مورد تحلیل قرار می‌دهند اما عالمان علم اصول جنبه علمی آن را ملاک قرار داده‌اند و در صدد کشف موارد شرع مقدس در متون مرجع می‌باشند.

به اقرار بزرگانی همچون سیوطی در *همع الهوامع*، علم اصول از حیث سبقت را از دیگر علوم ربوده است چرا که برای فهم مقصود شارع نیاز مبرم به آن احساس می‌شد. فهم نصوص شرعی و استنباط احکام از دل آن‌ها و فهم لغت به صورت عام امری بوده ناگزیر. از این رو گاهی نگاه عالمان اصول به یک قضیه معنایی متفاوت با عالمان بلاغت است، گاهی به مسائل بلاغی عمق داده‌اند و گاهی انشعابات برای آن قائل شده‌اند. یکی از این موارد که مرتبط به بحث وضع لغوی می‌باشد و از اهمیت

زیادی برخوردار است و عالمان اصول عمق زیادی به آن بخشیده‌اند مبحث اقسام دلالت از حیث شمول و شیوع افرادش است.

در این پژوهش سعی بر آن است که پس از بیان نگاه هر یک از دو علم مورد نظر درباره اقسام دلالت از حیث شمول به بررسی و تبیین شباهت‌ها و تفاوت‌ها و انفرادات هر یک از علوم و مسائل مرتبط به آن از عام و خاص و انشعابات هر یک از مطلق و مقید و بحث اشتراک لفظی و مناهج پرداختن به این مسائل پرداخته شود.

از آن جا که این موضوع یک موضوع بین رشته‌ای محسوب می‌شود و تا کنون به آن پرداخته نشده است، ضروری است که در بخش آکادمیک مورد توجه قرار گیرد.